

Писаревська Г. І. Обґрунтування доцільності та актуальності формування профілю ризиків накопичувального пенсійного забезпечення інноваційними засобами Google-Trends.

Фінансова нестабільність та наростаюче демографічне навантаження, постійний дефіцит Пенсійного фонду та збільшення обсягу коштів Державного бюджету на його покриття, високий рівень тінізації економіки та низький рівень заробітних плат створили сприятливі умови для розвитку недержавного пенсійного забезпечення. В одночас досі не відбулося запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні. Так, згідно зі Звітом «Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: оцінка та рекомендації», в якому були підведені підсумки п'ятнадцятирічного періоду розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення та представлені рекомендації щодо сприяння формуванню пенсійних заощаджень офіційні показники системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні мають негативні тенденції. Сума коштів, акумульованих недержавними пенсійними фондами, станом на початок 2019 року склала 2 745,2 млн. грн. (або трохи більше \$ 100 млн.), що в розрахунку на одного учасника системи в середньому становить 3 210 грн. (еквівалент \$ 115). До участі у недержавному пенсійному забезпеченні залучені лише 855 тис. учасників, або приблизно 5 % працездатного населення. Такі показники діяльності фактично ставлять під сумнів спроможність недержавних пенсійних фондів генерувати позитивний довгостроковий інвестиційний дохід та саму доцільність їхнього існування при збереженні моделі організації діяльності, системи управління та умов функціонування, які наразі є. Це пояснюється сукупністю причин, серед яких: несприятлива макроекономічна ситуація, відсутність розвинутих ринків капіталу й надійних фінансових інструментів, низький рівень доходів населення і нерозуміння необхідності заощаджувати на пенсію, брак інформації про існування недержавних пенсійних схем, дороговизна недержавних пенсійних фондів для учасників [15].

Запровадження комплексу додаткових заходів, зокрема пов'язаних із належним розкриттям інформації про діяльність недержавних пенсійних фондів, посиленням пруденційних регулятивних правил та нагляду за їхнім виконанням тощо сприятиме зниженню агентських ризиків при удосконаленні моделі організації діяльності з накопичувального пенсійного забезпечення та

системи управління недержавними пенсійними фондами з відповідним інструментарієм внутрішнього контролю, функціями ризик-менеджменту і внутрішнього аудиту. Для підтвердження актуалізації такої думки у суспільстві розпочато пошук підходів до можливого визначення закономірностей зацікавленістю темою недержавного пенсійного забезпечення, аналізу сформованого інтересу до цієї теми, думок і впевненості суспільства у визначенні сутності мовно-термінологічного переліку з цього напрямку.

У сучасних умовах вітчизняні та зарубіжні пошукові системи не тільки накопичують та згруповують інформацію, що забезпечується сучасним пошуковим інструментарієм. Дослідження статистики пошукових запитів останнім часом набуває розповсюдження та особливої актуальності [5, 10] і є потужними статистичними та аналітичними системами. Так, компанія Google пропонує велику кількість інструментів, які можуть використовуватися спеціалістами різних напрямів. Вітчизняні та зарубіжні дослідники використовують GoogleTrends здебільшого для аналізу маркетингової інформації [1], але останнім часом цей аналітичний інструмент використовується для аналізу політичних процесів [20], сфери бізнесу та підприємництва [22]. Низка дослідників проводять порівняльні дослідження вітчизняних та зарубіжних інструментів, що доповнюють один одного при вирішенні різних завдань що пов'язані із суспільними процесами [20, 25]. Інтелектуальна пошуково-аналітична система GoogleTrends використана у аналізі розвитку кредитування [12], а також для короткострокового прогнозування макроекономічних змінних [2]. Доведена успішність застосування веб-аналітичного інструментарію Google Trends в соціогуманітарних та бібліотекознавчих дослідженнях [17], а також при оцінці інтересу до теми інновацій через пошук в Google [24].

У той же час для попередження ризиків у сфері недержавного пенсійного забезпечення актуальним є використання інструментарію Google для визначення зацікавленості даною темою [1, 2, 5, 10, 12, 17, 20]. Розвиток механізмів удосконалення ризик-орієнтованого підходу досліджено в праці [26], що розглядає сферу накопичувального пенсійного забезпечення.

В статті доцільно проаналізувати досвід використання сервісу Google-trends у сфері пенсійного забезпечення, зокрема недержавного пенсійного забезпечення та його ризиків. Ефективність використання інструментів Google-trends зацікавлених користувачів інформації щодо недержавного пенсійного забезпечення та його ризиків показав зростаючий інтерес до нього. Стратегічним напрямом є питання забезпечення більшого доступу до відкритих даних та сприяння більшому доступу населення до Інтернет - ресурсів, оскільки присутня перспектива розвитку стандартів щодо відкритих даних у відкритих інформаційних мережах.

Окремих досліджень, що аналізують можливості сервісу Google-trends для аналізу попиту користувачів у пошукових системах мовно-термінологічного визначення недержавного пенсійного забезпечення, не виявлено.

Отже, представлений досвід використання пошукових систем Google є прогресивним і актуальним для можливості вирішення завдання з аналізу рівня зацікавленості користувачів у світі і зокрема в Україні темою накопичувального пенсійного забезпечення.

Для вирішення цього завдання використано Google Trends – сервіс, що дозволяє визначити інтереси цільової аудиторії, проаналізувати попит на товари або послуги, відстежити поточні і минулі тренди, популярні події, а також дізнатися кількість запитів в Google з різних регіонів за певними ключовими словами [23].

Головною відмінністю Google Trends є надання користувачам не кількісних показників, а якісних, тобто наскільки цей запит популярний щодо загальної маси запитів в Google. Google Trends передбачає не тільки відстеження популярності новин і товарів, які шукають користувачі в Інтернеті, але й відстеження активності цільової аудиторії, аналіз динаміки пошукових запитів за певний період часу та виявлення сезонних залежностей. Одна з корисних функцій Google Trends - це можливість отримати уявлення про популярність запиту щодо певного регіону світу або країни та використовувати їх для оцінки впливу географічного чинника. Перевагою даного сервісу є не тільки виявлення найбільш стійких популярних запитів в цілому, але й отримання статистики за обраний проміжок часу для подальшого аналізу.

Огляд наукових праць доводить, що Google Trends є дієвим інструментом не тільки для дослідження ринку і збору статистичної інформації, але й для прогнозування попиту та прийняття остаточних рішень у бізнесі [22].

Найпоширенішою сферою використання Google Trends є аналіз маркетингової інформації для SEO- просування. Для цього визначаються ключові слова та на їх основі тренди та використовується аналіз циклічності даних. Крім цього, методика GoogleTrends максимально використовується в сфері інформаційних технологій [24].

Тематику фінансового ризик-контролю досліджено у праці [27].

Також дані пошукових запитів Google Trends використовуються для прогнозування макроекономічних змінних [2].

Ефективність використання інструментів Google Trends зацікавлених користувачів інформації щодо недержавного пенсійного забезпечення показав зростаючий інтерес до нього. Стратегічним напрямом є питання забезпечення більшого доступу до відкритих даних, оскільки присутня перспектива розвитку стандартів щодо відкритих даних у відкритих інформаційних мережах.

При плануванні напрямів дослідження у сфері пенсійного забезпечення було визначено ключові терміни – пенсійна система, накопичувальна пенсія, пенсійний ризик, що сполучні між собою. За кожним запитом відслідковано, як зростає динаміка популярності даних запитів в Україні та світі за останні 5 років. Для виконання більш детального аналізу одержані дані експортовані в форматі CSV, який містить таблиці даних.

Крім статистичних даних отримані результати пошукових запитів в розрізі регіонів та міст, що дозволяє виділити стратегічні географічні центри, які активно просувають і розвивають накопичувальні пенсії та ризики в сфері недержавного пенсійного забезпечення.

На рис.1 подано результати пошукового запиту щодо «пенсійне забезпечення» (українською мовою) серед регіонів України, де наочно видно концентрацію двох центрів західного і особливо східного, між тим центр зацікавлений менше, що потребує додаткового аналізу і може свідчити про недостатність застосування сучасних стратегій у розвитку цього напрямку. Серед регіонів, де простежується найбільша частка популярності запитів, чітко простежуються такі області: Хмельницька, Сумська, Полтавська, Вінницька, Чернігівська, Київська, місто Київ, Дніпропетровська, Одеська, Львівська, Івано-Франківська, Волинська, Харківська та Донецька.

Для пояснення і аналізу такої нерівномірності використання у запитах узагальнюючого терміну «недержавного пенсійного забезпечення» щодо зацікавленості в Україні проведено дослідження частоти запиту терміна «пенсійне забезпечення» через пошуково-аналітичну систему Google Trends, який розглядався в різних мовних поданнях: українською, російською, польською, англійською.

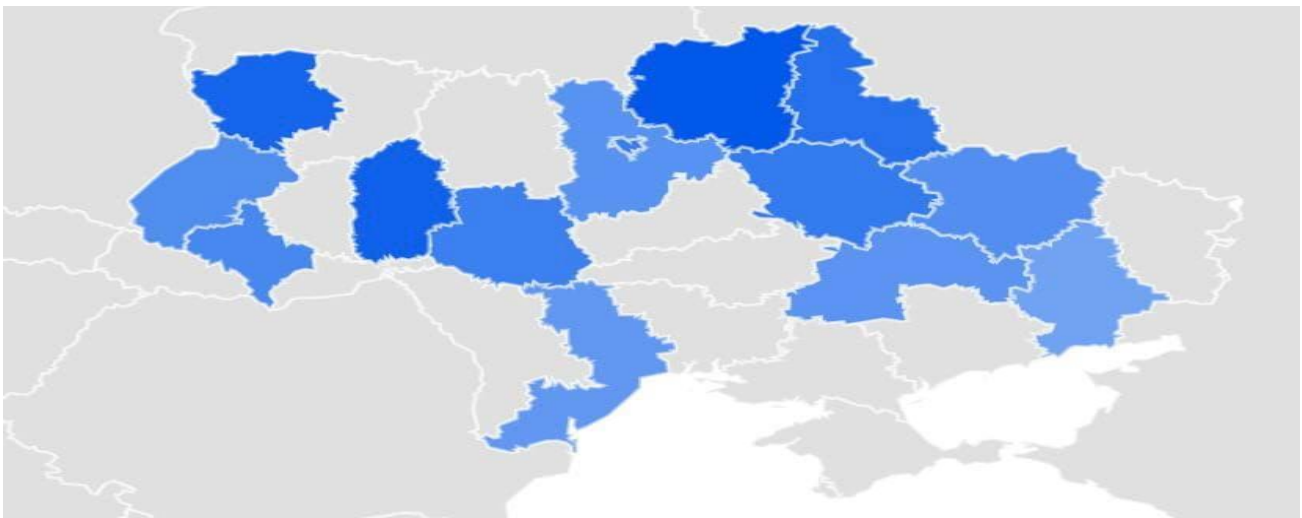

Рис.1 – Результати пошукового запиту «пенсійне забезпечення» серед регіонів України за 2016-2020 рр.

Джерело: власна розробка автора на основі [23]

За результатами порівняння виявлено, що найбільш популярним запитом по Україні є «пенсійна система» (українською) та «пенсионная система» (російською) (рис. 2), при цьому спостерігається недостатня кількість даних для обробки і аналізу «pension system» (англійською), та «system emerytalny» (польською).

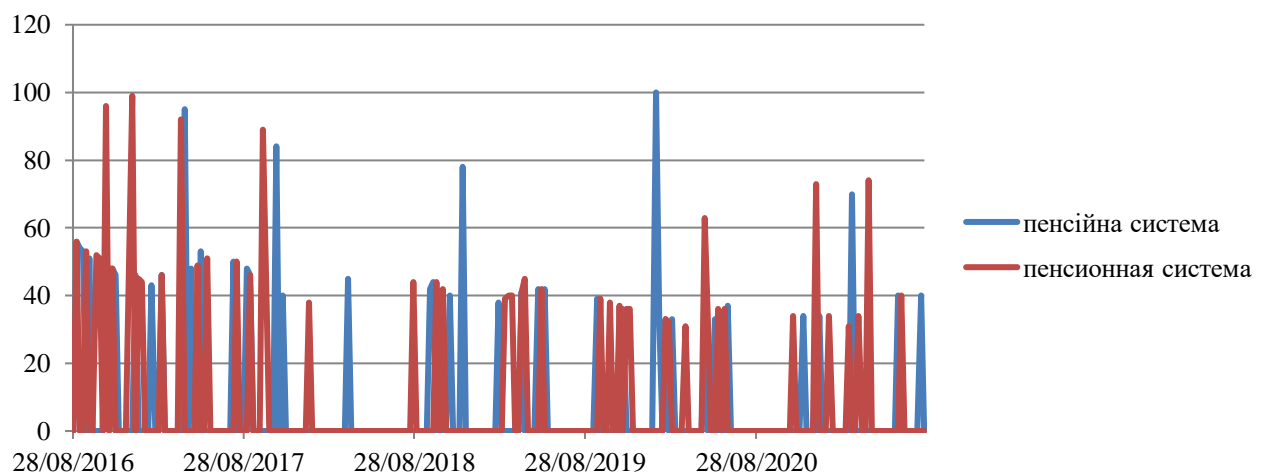

Рис.2 – Динаміка частоти запиту терміну «пенсійна система» російською та польською мовами

Джерело: власна розробка автора на основі [23]

Як видно з рис.2, певну цікавість і додатковий порівняльний аналіз може бути проведений у період початку 2020 року, коли відбулось потужне зростання інтересу до пенсійної системи російською мовою, та в окремі періоди українською та російською мовами одночасно.

Розглядаючи результати пошуку в розрізі країн «pension system» (англійською), виявлено країни, які зацікавлені даною тематикою з можливістю формування статистики запитів для аналізу: найбільше серед зацікавлених – Індія, Сингапур, Пакістан, Великобританія, Філіпіни, США, Нігерія, Австралія, Швеція, Канада, ЮАР, , найменше – Нідерланди, Німеччина, Чілі, Франція, Індонезія, Японія, Росія, Польща. Переважаючим терміном в цілому по світу залишається «pension system».

За результатами порівняння запитів по світу виявлено, що найбільш популярним запитом є «pension system» (англійською) (рис. 3), при цьому спостерігається недостатня кількість даних для обробки і аналізу «пенсійна система» (українською), порівняно з «пенсионная система» (російською) і «system emerytalny» (польською), де частота запитів англійською перевищує в декілька десятків разів (рис. 4).

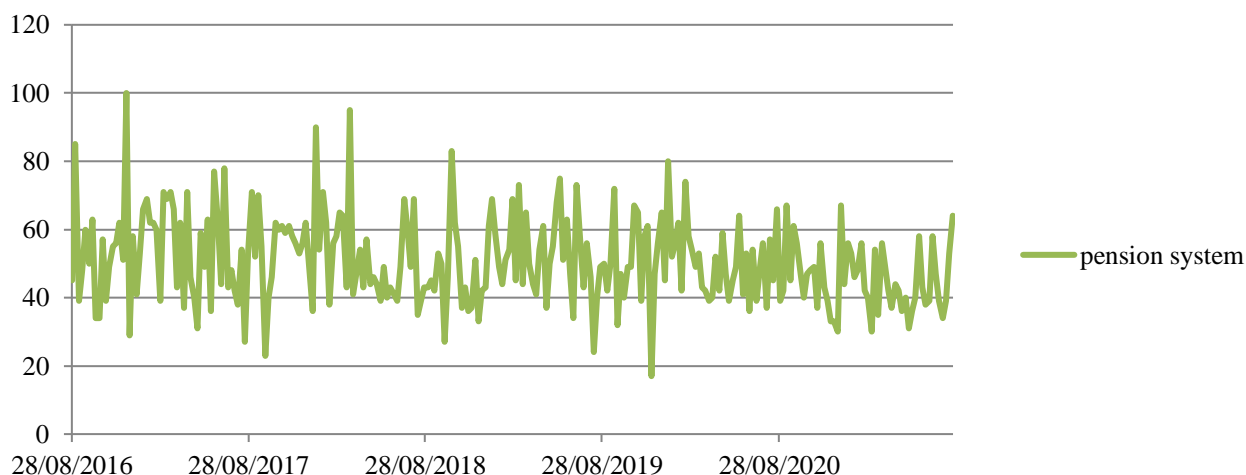

Рис.2 – Динаміка частоти запиту терміну «пенсійна система» англійською мовою

Джерело: власна розробка автора на основі [23]

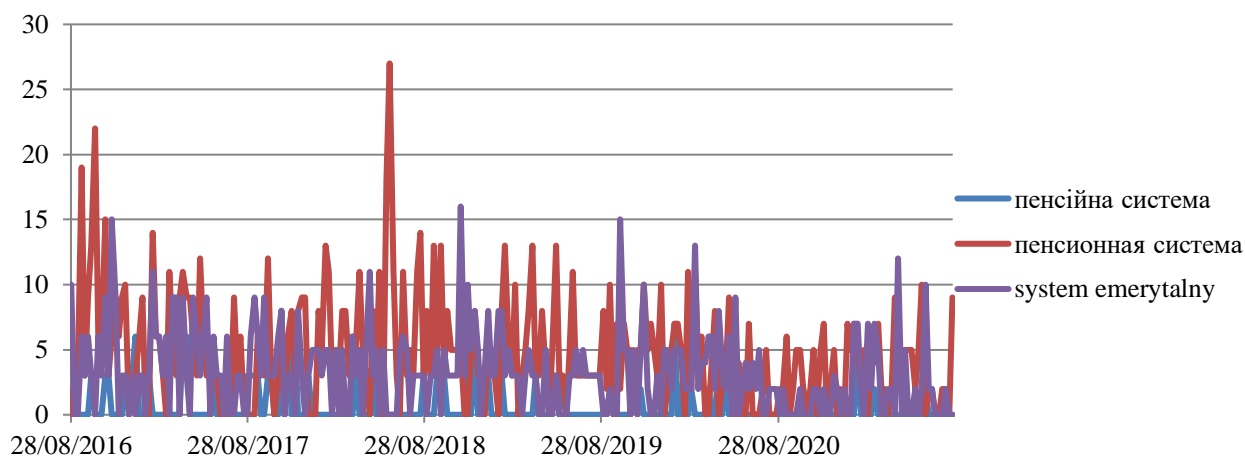

Рис.3 – Динаміка частоти запиту терміну «пенсійна система» українською, російською та польською мовами

Джерело: власна розробка автора на основі [23]

Як видно з дослідження, зацікавленість терміном «pension system» простежується по всьому світу, зокрема, в країнах Північної Америки, Західної Європи та Африки. Аналізуючи дані за 2020 рік, слід відзначити стійкий тренд до зростання інтересу до терміну «pension provision» (англійською) (рис.2). У табл. 1 наведено результати аналізу частоти запитів обраних термінів різними мовами у світі та Україні за 2016-2020 рр.

Як видно з табл.1, тенденція щодо пошуку «пенсійна система» та «пенсійне забезпечення (англійською) не збігається по світу та Україні щодо пошуку латиницею накопичувальної пенсії, це свідчить про те, що накопичувальну пенсію не ототожнюють тільки з пенсійним забезпеченням. Особливістю дослідження є виявлення явно виражених тенденцій щодо зацікавленості поняттям пенсійного забезпечення у країнах Африки і Азії, натомість поняттями накопичувальної пенсії та пенсійного ризику зацікавлені у Західних країнах.

Однак, кількість статистичних результатів за запитами «накопичувальна пенсія» та «пенсійний ризик» українською та російськими мовами, особливо по Україні, занадто мала, що навіть зменшивши період аналізу – відсутня достатня аналітика для представлення даних, тому відбувся перехід до аналізу пошуку зацікавленості у понятті «пенсійне забезпечення».

Аналіз частоти запитів по світу та по Україні

Мова і термін	По Україні	По світу	Зокрема, країни
пенсійна система	Простежуються пікові значення в окремі періоди	Простежуються пікові значення в окремі періоди	Україна
пенсионная система	Простежуються пікові значення в окремі періоди	Простежуються пікові значення в окремі періоди	Росія, Україна, Казахстан
pension system	Недостатньо даних	Простежується тренд з піковими значеннями в окремі періоди	Індія, Сингапур, Пакістан, Великобританія, Філіппіни, США, Нігерія, Австралія, Швеція, Канада, ЮАР, Нідерланди, Німеччина, Чілі, Франція, Індонезія, Японія
system emerytalny	Недостатньо даних	Простежуються пікові значення в окремі періоди	Польща
пенсійне забезпечення	Простежуються пікові значення	Простежуються пікові значення	Україна
Пенсионное обеспечение	Простежуються пікові значення в окремі періоди	Простежується тренд з піковими значеннями в окремі періоди	Росія, Україна, Беларусь
Pension provision	Недостатньо даних -	Простежується тренд з піковими значеннями в окремі періоди	Канада, Індія, Великобританія, США
Bezpieczeństwo emerytalne	Недостатньо даних	Простежується тренд з піковими значеннями в окремі періоди	Польща
Накопичувальна пенсія	Недостатньо даних	Недостатньо даних -	
Накопительная пенсия	Недостатньо даних	Простежуються пікові значення	Росія, Україна
Funded pension	Недостатньо даних -	Простежується тренд з піковими значеннями в окремі періоди	Австралія, Канада, США, Великобританія
Fundusz emerytalny	Недостатньо даних	Простежуються пікові значення	Польща, Франція
пенсійний ризик	Недостатньо даних	Недостатньо даних	-
Пенсионный риск	Недостатньо даних	Недостатньо даних	-
Pension risk	Недостатньо даних	Простежується тренд з піковими значеннями в окремі періоди	Великобританія, Канада, ЮАР, США, Австралія, Індія
Ryzyko emerytalne	Недостатньо даних	Недостатньо даних	-

Джерело: власна розробка автора на основі [23]

Дослідження частоти запиту терміну «пенсійне забезпечення» розглядався в мовних поданнях: пенсійне забезпечення, пенсионное обеспечение, pension provision, system emerytalny. Найбільш популярним запитом є пенсійне забезпечення, причому в Хмельницькій, Сумській, Полтавській, Вінницькій, Чернігівській, Київській, місті Києві, Дніпропетровській, Одеській, Львівській, Івано-Франківській, Волинській, Харківській та Донецькій областях, де наочно видно концентрацію двох центрів західного і особливо східного, між тим центр зацікавлений менше. Якщо розглядати у розрізі країн, активність запиту локалізована в таких країнах, як Канада, Індія, Великобританія, США, Росія, Білорусь, Польща. На рис. 4. та рис. 5. наведено частоту запитів терміну пенсійне забезпечення (українською та російською мовами) та «пенсійне забезпечення» англійською, українською, російською та польською мовами у світі.

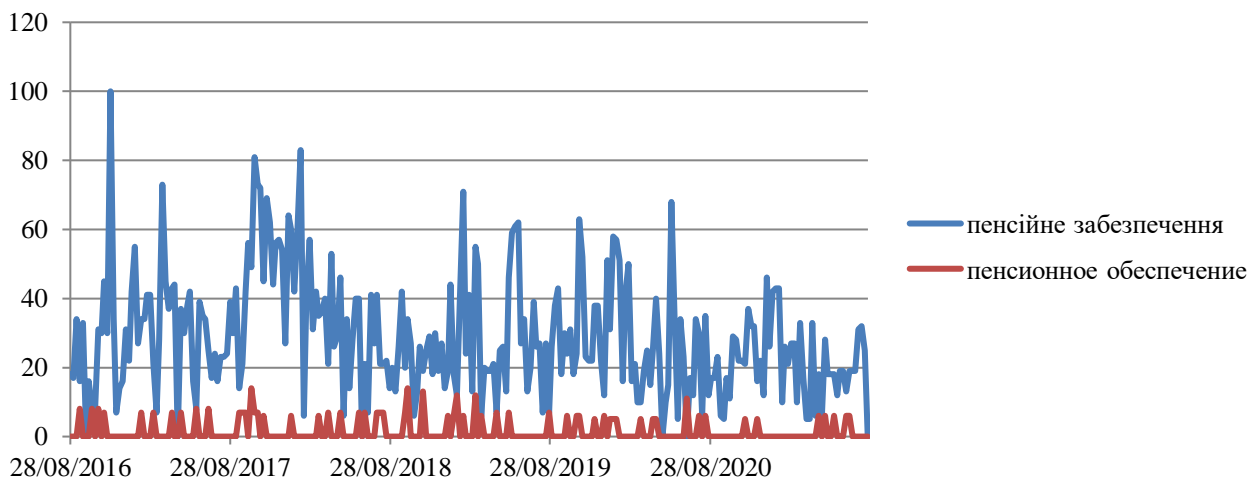

Рис.4 – Динаміка частоти запиту терміну «пенсійне забезпечення» по Україні різними мовами

Джерело: власна розробка автора

Як видно з рис. 5, стійкий тренд спостерігається при пошуку терміну «pension provision» англійською мовою та «system emerytalny», при цьому запити за терміном українською та російською мовами мають чітко виражені пікові значення та сезонність.

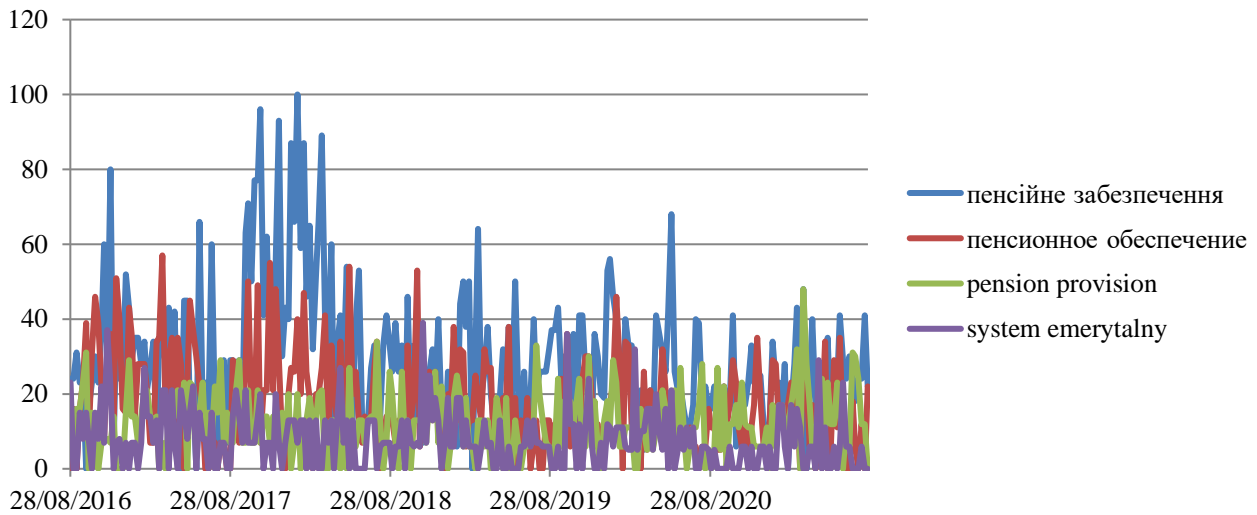

Рис.5 – Динаміка частоти запиту терміну «пенсійне забезпечення» по світу

Джерело: власна розробка автора

Така сама ситуація спостерігається при аналізі частоти запитів по Україні (рис.4). Аналіз популярності запитів по Україні та світу за останній рік підтверджує отримані дані щодо піковості та сезонності (рис. 6).

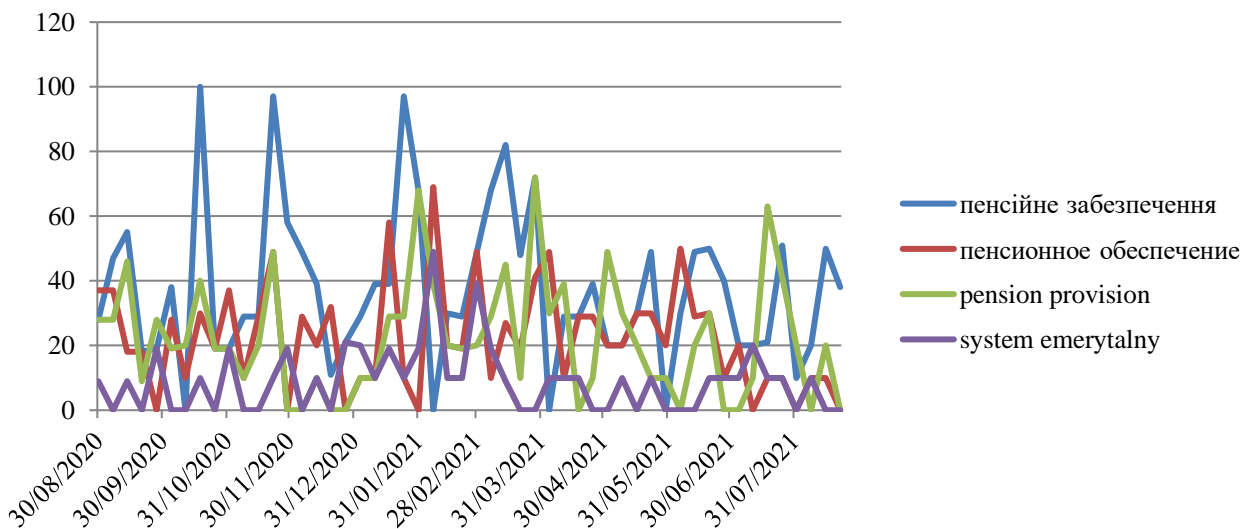

Рис.6 – Динаміка частоти запиту терміну «пенсійне забезпечення» різними мовами за рік

Джерело: власна розробка автора

Як видно з рис.6, загальна зацікавленість терміном пенсійне забезпечення є постійною, між тим українською і російською тільки в окремі пікові періоди, що потребує додаткових вимірювань.

Дослідження частоти запиту терміну «накопичувальна пенсія» розглядався в мовних поданнях: funded pension, накопительная пенсия, fundusz emerytalny, накопичувальна пенсія. Як видно з табл. 1, тільки англійською, російською і польською мовами наявна інформація для аналізу. Аналізуючи рис. 7, можна відзначити, що за запитами у світі лідирує «накопительная пенсия» (російською) та «funded pension» (англійською). Щодо запитів російською мовою аналогічно простежуються пікові значення в окремі періоди, як і в попередніх запитах щодо пенсійного забезпечення саме як російською, так і українською мовами. По зацікавленості терміном: «funded pension» простежуються запити по таким країнам, як Австралія, Канада, США, Великобританія. Отже, тут немає такого розмаїття країн світу як щодо пенсійного забезпечення. Аналіз запитів за останній рік (рис. 8) так само показав зацікавленість цим терміном по світу, але, слід відзначити, на відміну від терміну «пенсійне забезпечення», більше явно виражені пікові значення. Проаналізувати зацікавленість цим терміном по Україні немає можливості через відсутність необхідної кількості даних. Отже, процес розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні тільки починається.

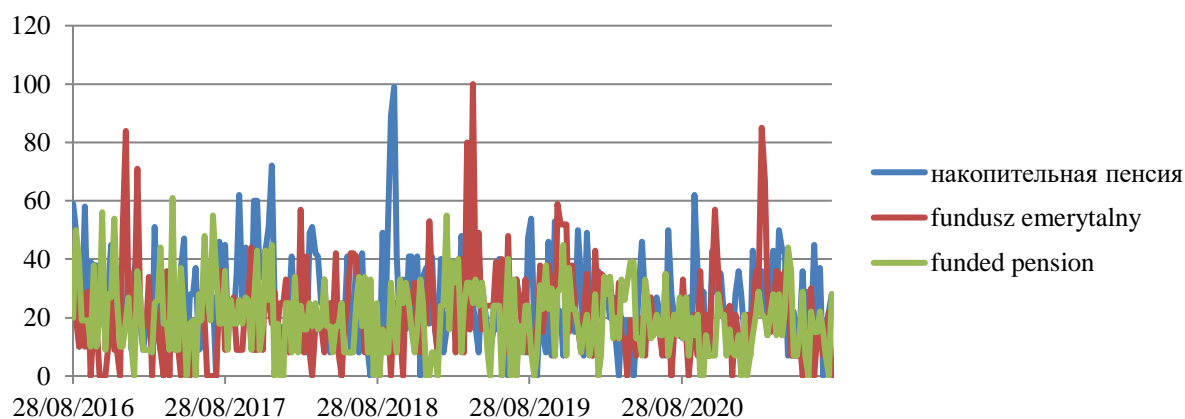

Рис. 7– Динаміка частоти запиту терміну«накопичувальна пенсія» трьома мовами

Джерело: власна розробка автора

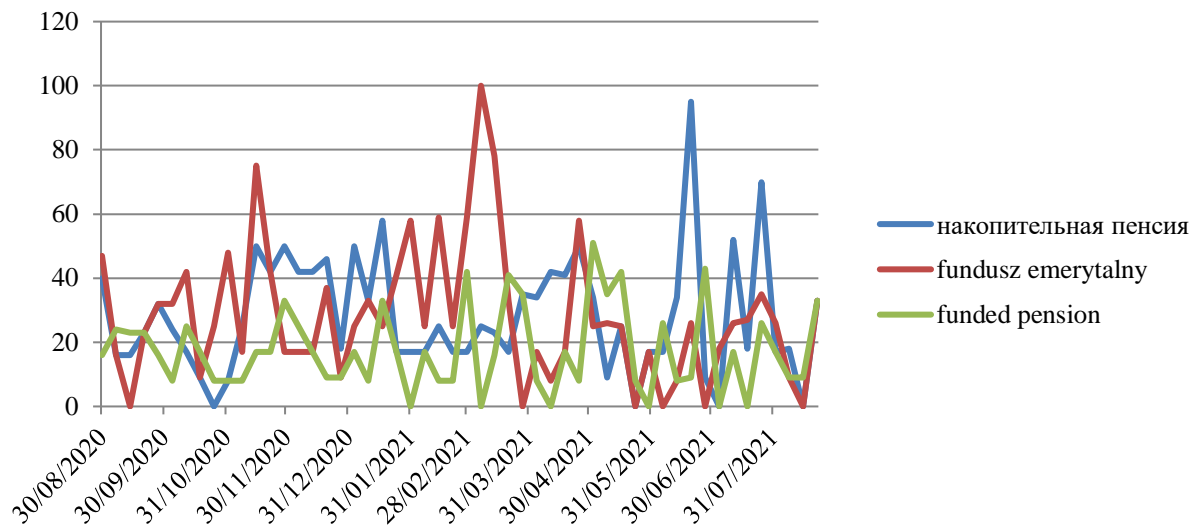

Рис.8 – Динаміка частоти запиту терміну «накопичувальна пенсія» різними мовами за рік

Джерело: власна розробка автора

Стратегія формування ризик-орієнтованої системи накопичувального пенсійного забезпечення передбачає врахування усіх її ризиків, тому доцільним аналіз частоти запитів понять «пенсійний ризик» різними мовами. Як видно з табл. 1, тільки англійською мовою є наявна інформація для аналізу, що пояснюється недостатньою інформованістю населення щодо ризиків накопичувального пенсійного забезпечення (рис. 9).

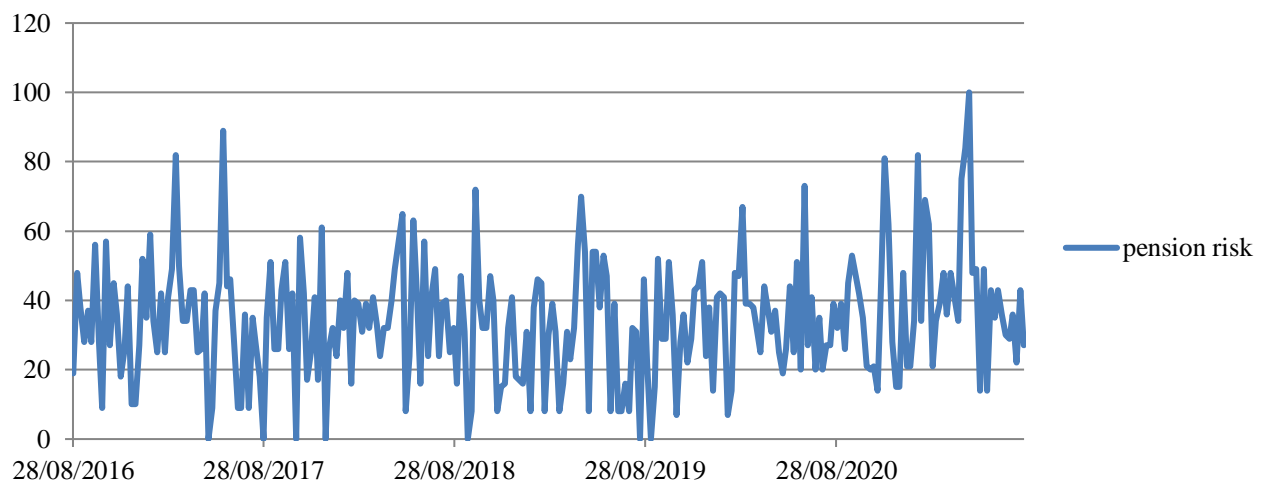

Рис.8 – Динаміка частоти запиту терміну «pension risk» різними мовами за рік

Джерело: власна розробка автора

Отримані дані доводять зацікавленість поняттями пенсійної системи, пенсійного забезпечення, накопичувальною пенсією, як у світі, так і в Україні та відображають їх спрямованість для розвитку в цих напрямках. Слід відзначити наявну асиметрію щодо зацікавленості у термінах як у світі, так і в регіонах України, а також наявність чітко виражених пікових значень. Також слід звернути увагу на недостатню обізнаність населення щодо ризиків накопичувального пенсійного забезпечення, що підтверджує інформаційний ризик та потребує вирішення цієї проблеми

Впровадження накопичувального пенсійного забезпечення в Україні передбачає створення належних умов для її ефективного функціонування та включає створення профілю ризиків, ідентифікованих у системі накопичувального пенсійного забезпечення та практичного захисту від них, що передбачає уточнення видів ризиків та груп їх причин.

В табл. 2 наведено профіль ризиків системи накопичувального пенсійного забезпечення, відмінність якого полягає в уточненні видів ризиків, що дозволить вдосконалити процес управління, мінімізації та захисту від них [26].

Отже, метою створення профілю ризиків є подальший розвиток та реформування накопичувальної пенсійної системи, що включає законодавче, організаційне методичне та інституційне удосконалення, забезпечення формування ризик-орієнтованої системи накопичувального пенсійного забезпечення, сценарії розвитку цієї системи та напрями її імплементації, що враховує необхідність використання параметрів ризиків для вирішення проблем пенсійного забезпечення в умовах невизначеності, що сприятимуть подоланню основних соціальних ризиків [26].

Формування профілю ризиків сприятиме: зменшенню розриву в розмірах пенсій чоловіків і жінок; належній диференціації розмірів пенсій; стимулюванню сплати страхових внесків за період, що перевищує тривалість стажу, необхідного для отримання мінімальної пенсії за віком; ліквідації диспропорцій у розмірах пенсій, призначених відповідно до спеціальних законів щодо пенсійного забезпечення окремих категорій громадян, та пенсій, призначених на загальних підставах; легалізації заробітної плати та зайнятості;

Профіль ризиків системи накопичувального пенсійного забезпечення

Група ризиків	Назва ризику	Способи уникнення
1	2	3
Фінансові	Ризик 1. Підвищення вразливості системи перед загальним станом економіки та, зокрема, кризами, знецінення пенсійних накопичень унаслідок інфляції	Страхування, скасування загроз, диверсифікація у пенсійному страхуванні, боротьба з інфляцією, гарантії щодо захисту пенсійних накопичень. Створення надійних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів у найкоротший термін
	Ризик 2. Ризик втрати та/або знецінення пенсійних накопичень через відсутність надійних інструментів для розміщення страхових внесків до накопичувальної пенсійної системи	
	Ризик 3. Неєфективне функціонування недержавних пенсійних фондів та фінансових установ, які не мають достатньо фінансових ресурсів для здійснення своєї діяльності	
	Ризик 4. Слабке здійснення диверсифікації пенсійних активів у дохідні фінансові інструменти через незначні обсяги пенсійних внесків, зменшення кількості громадян, які створюють пенсійний капітал на майбутнє	
	Ризик 5. Можлива втрата коштів через неякісне інвестування недержавних пенсійних фондів	
	Ризик 6. Відсутність механізмів збереження накопичень	
	Ризик 7. Нерозвинений фондовий ринок, його низька ліквідність	
	Ризик 8. Загроза дестабілізації вітчизняних фінансового та фондового ринків	
	Ризик 9. Розбалансування системи II рівня внаслідок не тільки вітчизняних, а й іноземних кризових процесів	
	Ризик 10. Кредитний ризик	
	Ризик 11. Ризик, пов'язаний з оцінюванням вартості активів та розрахунку вартості одиниці пенсійних активів	
	Ризик 12. Ринковий ризик	
	Ризик 13. Системний ризик	
	Ризик 14. Адміністративно-законодавчий ризик	
	Ризик 15. Регіональний, галузевий та виробничий ризик	
	Ризик 16. Податковий ризик	
	Ризик 17. Відтік фінансового капіталу за кордон	
Демографічні	Ризик 18. Старіння населення, зростання демо економічного навантаження на населення працездатного віку, низький рівень народжуваності, тенденції росту тривалості життя, низький коефіцієнт заміщення	Державні програми стимулювання народжуваності; підвищення якості та доступності медичних послуг
	Ризик 19. Соціальний ризик: смерть у пенсійний період; втрата годувальника; хвороба у пенсійний період; інвалідність у пенсійний період	
	Ризик 20. Ризики неконкурентоспроможного ринку праці	

1	2	3
Управлінські	Ризик 21. Неєфективне управління пенсійними накопиченнями	Створення оптимальної ієрархічної структури управління недержавним пенсійним фондом, впровадження спеціальних пенсійних програм для працівників НПФ
	Ризик 22. Неправомірне витрачання пенсійних коштів, вплив олігархічних структур на використання ресурсів накопичувальної пенсійної системи через корупційні схеми	
	Ризик 23. Нецільова діяльність у зв'язку з можливістю інвестування в активи пов'язаних осіб засновників	
	Ризик 24. Ризик, пов'язаний із структурою управління фондами і прозорістю	
	Ризик 25. Ризик оцінки страхового стажу	
	Ризик 26. Ризик, обмеженого набору можливостей для досягнення оптимальної диверсифікації портфеля	
	Ризик 27. Юридичний ризик	
Актуарні	Ризик 28. Операційний ризик	Підвищення рівня кваліфікації працівників НПФ; актуарні розрахунки
	Ризик 29. Ризик внутрішнього аудиту	
Технологічні	Ризик 30. Операційний ризик	Впровадження найбільш сучасних інформаційних технологій
Політичні	Ризик 31. Політичний ризик	Зменшення впливу політичної ситуації на економічну сферу шляхом інтеграції у світовий економічний простір
Психологічні	Ризик 32. Ризик перехресного продажу та маркетингу	Підвищення рівня обізнаності та активності населення в питаннях пенсійного забезпечення
	Ризик 33. Недовіра з боку учасників недержавного пенсійного забезпечення до фінансової системи та зменшення обсягів подальших пенсійних внесків	
	Ризик 34. Ризик ділової репутації	

Крім цього, він сприятиме розвитку фінансового сектору економіки та корпоративного управління; досягненню належного рівня проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи та стимулювання роботодавців і найманих працівників до участі у накопичувальній системі пенсійного страхування та недержавному пенсійному забезпеченні; підвищенню рівня професійної підготовки фахівців суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення; запровадженню надійних фінансових інструментів для інвестування пенсійних активів; широкій обізнаності населення у питаннях пенсійного забезпечення; зміцненню довіри до пенсійної системи [19].

Для мінімізації ризиків системи недержавного пенсійного забезпечення необхідно вжити таких заходів:

охоплення загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням усіх працюючих, призначення пенсій залежно від страхового стажу та сплачених внесків, забезпечення мінімальних соціальних стандартів життя пенсіонерів за рахунок державної соціальної допомоги [19];

створення економічних передумов реформування пенсійної системи, в тому числі шляхом забезпечення фінансової стабільності солідарної системи [19];

забезпечення гарантованого мінімального рівня пенсійного забезпечення для будь-якого громадянина України з досягненням ним пенсійного віку;

створення умов для формування населенням достатніх пенсійних накопичень завдяки механізму обов'язкових платежів, і у спосіб заохочення громадян до самозабезпечення на основі стимулювання соціального партнерства й індивідуальної ініціативи;

підвищення ефективності державного регулювання та нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування, удосконалення законодавства у сфері накопичувального пенсійного забезпечення [19];

побудова на законодавчому рівні надійної системи гарантій;

визначення принципів організації персоніфікованого обліку учасників системи;

приведення національного законодавства у відповідність з вимогами міжнародних стандартів, в тому числі із правовими нормами Європейського союзу та перехід небанківських установ до Міжнародних стандартів фінансової звітності;

подальша імплементація Загальної Директиви Організації Об'єднаних Націй, Конвенції МОП № 102, Європейської конвенції про соціальне забезпечення, Концепції Світового Банку про реформування пенсійного забезпечення, а також інших міжнародних документів;

створення механізму забезпечення гарантій збереження коштів пенсійних накопичень шляхом визначення обсягів зобов'язань, що підлягають гарантуванню з урахуванням рівня інфляції, визначення суб'єктів гарантування, а також інструментів гарантування;

сприяння пенсійних активів обов'язкової накопичувальної системи не тільки у грошових коштах, але й у цінних паперах (акції, облигації, іпотечні цінні папери тощо) [7];

поетапне охоплення працівників, починаючи з громадян, яким у рік запровадження не виповнилося 35 років, з поступовим розширенням протягом 5 років кола осіб [6];

розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення шляхом удосконалення управління недержавними пенсійними фондами, розробки механізмів взаємодії застрахованих осіб (учасників пенсійних фондів), банків та небанківських фінансових установ, що їх обслуговують, і держави в частині здійснення інвестиційної політики щодо пенсійних коштів; забезпечення добросовісності конкуренції між недержавними пенсійними фондами;

активізація розвитку корпоративних та професійних державних пенсійних фондів, створення накопичувального фонду з чіткою організаційною структурою;

удосконалення механізму взаємодії усіх суб'єктів пенсійної інфраструктури;

удосконалення засобів моніторингу фінансових потоків недержавних пенсійних фондів та протидії нелегальному і непродуктивному впливу фінансових ресурсів;

налагодження ефективної співпраці та співробітництва між усіма суб'єктами накопичувального пенсійного забезпечення;

підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері накопичувального пенсійного забезпечення;

забезпечення ефективного інвестування пенсійних активів, що передбачає удосконалення інфраструктури фінансового ринку [19];

запобігання знеціненню пенсійних накопичень унаслідок інфляції шляхом поступового зниження рівня інфляції до 3% наступні 5 років і подальша стабілізація на цьому рівні до 2050 року;

створення системи та механізмів надійного зберігання та накопичення пенсійних коштів, захисту їх від ризиків;

мотивація участі роботодавців і робітників у недержавних пенсійних фондах шляхом сприяння обізнаності населення з засадами функціонування інституту недержавних пенсійних фондів та фінансової системи, підвищення

довіри до них, а також здійснення заходів щодо підвищення іміджу пенсійних фондів;

удосконалення інформаційного забезпечення накопичувальної пенсійної системи шляхом запровадження системи розкриття інформації усіма суб'єктами системи пенсійного забезпечення шляхом рейтингового оцінювання фондів пенсійного забезпечення, посилення інформаційної прозорості Накопичувального фонду, удосконалення та розширення єдиного інформаційного простору електронної взаємодії суб'єктів пенсійного забезпечення шляхом створення електронної бази даних недержавних пенсійних фондів та їх фінансової звітності;

Таким чином, створення профілю ризиків дасть змогу забезпечити: відновлення фінансової стабільності пенсійної системи, збільшення розміру пенсійних виплат відповідно до законодавства, підвищення довіри населення до пенсійної систем, запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування, забезпечення розвитку державної та недержавної системи недержавного пенсійного забезпечення з урахуванням особливостей країни, дієву співпрацю та постійний інформаційний обмін з суб'єктами пенсійного забезпечення, підвищення кваліфікації спеціалістів з питань накопичувального пенсійного забезпечення, підвищення довіри до функціонування інституту недержавного пенсійного фонду та фінансової системи [15].

На основі опитування громадської думки про пенсійну систему та пенсійну реформу в Україні [15] виявлено, що більшість українців: вважають, що держава несе основну відповідальність за забезпечення гідного рівня життя після виходу на пенсію; не вірять, що будуть мати достатній дохід після виходу на пенсію; категорично проти підвищення пенсійного віку; мало знають про специфіку пенсійної системи, у тому числі про середній розмір пенсійних виплат, внесків, добровільні або обов'язкові накопичувальні пенсійні програми (2-й та 3-й рівень); не можуть робити (через малу реальну заробітну плату/дохід) або не роблять заощаджень на пенсію; не надто довіряють органам пенсійного забезпечення або фінансовим установам.

Приблизно половина респондентів ніколи не чули про обов'язкову накопичувальну пенсійну систему (2-й рівень). Лише 6,3% респондентів заявили, що вони добре обізнані з цим питанням, а 37% – про те, що вони обізнані частково. Лише 6% респондентів вважають себе добре обізнаними з 3-ім рівнем пенсійної системи (добровільною системою недержавного пенсійного

забезпечення), тоді як 34% респондентів щось чули про неї. Більшість респондентів (53%) майже нічого не знають про 3-й рівень пенсійної системи.

Загалом, респонденти скептично ставляться до недержавних пенсійних фондів як засобу для пенсійних заощаджень. Більше половини (54% всіх респондентів) не бажають стати учасниками НПФ. Лише 8% респондентів (в тому числі 11% респондентів віком 30–39 років) погодились би сплачувати внески до НПФ за умови отримання податкової пільги на 40 сплачені внески. У той же час 18% респондентів погодились би на членство в НПФ за умови, що і роботодавці будуть сплачувати внески на їхню користь [15].

Таким чином, на основі дослідження можна зробити висновок щодо проблеми недостатнього інформаційного забезпечення накопичувальної пенсійної системи і Україні, рішення якої сприятиме ефективне застосування засобів Google-Trends.

Отже, пріоритетним напрямом розвитку накопичувальної пенсійної системи України є удосконалення її інформаційного забезпечення шляхом повного розкриття інформації, забезпечення ефективної комунікації з учасниками, підвищення їхньої обізнаності, поширення фінансової грамотності та сприяння формуванню реалістичних очікувань. Доцільним є впровадження новітніх технологій та новітніх сервісів в сфері пенсійного забезпечення.

Напрямами подальших досліджень є визначення спорідненості регіонів світу з найбільшої зацікавленістю темою ризик-орієнтованого накопичувального пенсійного забезпечення та шляхів мінімізації його інформаційного ризику.

Джерела:

1. Богданова С. Ю., Кутушева Н. С., Шайхумова В. Р., Фазлетдинова З. И. Анализ маркетинговой информации на основе инструментария публичного web-приложения GoogleTrends. *Управление экономическими системами : электрон. науч. журн.* 2017. № 4. С. 1–9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/analiz-marketingovoy-informatsii-na-osnove-instrumentariya-publichnogo-web-prilozheniya-google-trends>
2. Борочкин А. А. Использование статистики поисковых запросов в сети интернет для краткосрочного прогнозирования макроэкономических переменных. *Деньги и кредит.* 2013. № 8. С. 27-32

3. Грем'яцька К. А. Характеристика ризиків системи недержавного пенсійного забезпечення в контексті діяльності недержавних пенсійних фондів. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 1. С. 337–345. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-1/doc/3/23.pdf>
4. Демченко В. О. Ризики у пенсійному страхуванні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 23. С. 101-107. URL: http://investplan.com.ua/pdf/23_2018/20.pdf
5. Кириченко Е. В., Сытников Д. А., Петухов А. В., Кацко И. А. Статистика поисковых запросов. *Научный журнал КубГАУ : электрон. журн.* 2013. № 9. С. 1–13. URL: <http://ej.kubagro.ru/2013/09/pdf/75.pdf>
6. Коваль О. П. Перспективи впровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні: вплив на економічну безпеку : монографія. Київ: НІСД, 2012. 240 с.
7. Коваль О. П. Проблеми становлення накопичувальної складової пенсійного забезпечення в Україні: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2011. 96 с.
8. Козак Т. М. Загрози і виклики накопичувальної пенсійної системи. *Дежава та регіони. Серія: Державне управління*. № 1(61). 2018. С. 96-101. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2018/19.pdf
9. Кравченко М. В. Накопичувальна пенсійна система як елемент соціального захисту громадян URL: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/dutp/2010_1/txts/10kmvvszg.pdf.
10. Любовець Г. В. Пошукові системи в мережах Інтернету. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип. 50. С. 202-210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpviknu_2015_50_35http://www.irbis-nbuuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Znpviknu_2015_50_35
11. Накопичувальні пенсії: основні ризики й недоліки урядового законопроекту URL: <http://finbalance.com.ua/news/Nakopichuvalni-pensi-osnovni-riziki-y-nedoliki-uryadovoho-zakonoproektu>
12. Оценка использования Google Trends для прогнозирования развития кредитования URL: http://www.cisstat.com/BigData/CIS-BigData_11_rus%20IKIburdeau_kintzler__google_trends__isi_wsc_2017.pdf

13. Павлів В. В. Ризики в діяльності недержаних пенсійних фондів. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2013. Вип. 2. С. 171–180. URL : http://www.suem.edu.ua/documents/journal_2_15_2013.pdf#page=22
14. Петрушка О. О. Накопичувальна система державного пенсійного страхування: переваги та ризики запровадження в Україні. *Світ фінансів*. 2015. – Вип. 1. С. 119–127. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2685/1/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E..pdf>
15. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: оцінка та рекомендації. URL : http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/07/Voluntary_Private_Pensions_in_Ukraine_Assessment_jul_2019_ua.pdf
16. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». Основні питання реформування пенсійної системи в Україні. URL : http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/Key-Issues-in-Pension-System-Reform-in-Ukraine_Aug_2018_UA.pdf
17. Соколов С. В. Применение веб-аналитического инструментария Google Trends в социогуманитарных и библиотековедческих исследованиях. *Библиосфера*. 2018. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-veb-analiticheskogo-instrumentariya-google-trends-v-sotsiogumanitarnyh-i-bibliotekovedcheskih-issledovaniyah>
18. Стадниченко Т. Ризики в діяльності недержавних пенсійних фондів та шляхи їх мінімізації. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 07/2012. – №3. С. 127–133. URL: Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-3-19.pdf>
19. Стратегія розвитку пенсійної системи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.12. 2005 р. № 525-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/25951687>
20. Федорченко С.Н. BigData и методологические возможности ресурса GoogleTrends для политологического исследования. *Журнал политических исследований*. Т. 2 №4_2018 С. 48-55 URL: <https://vestnik.astu.org/temp/e3531d9e0a76da3245abed711bf7ca82.pdf>

21. Функціонування добровільних приватних пенсійних систем в Україні: огляд і рекомендації. за ред. спеціалістів Світового банку. К. Світовий банк, 2014. – 40 с.

22. Google Trends для бізнесу: як спрогнозувати попит і зробити правильні висновки. Інтернет маркетингове агенство LUXEO. 2018. URL: <https://luxeo.com.ua/google-trends-dlya-biznesa-kak-sprognozirovat-spros-i-sdelat-pravilnyie-vyivodyi/>

23. Google Trends – руководство как пользоваться. URL: <https://livepage.pro/knowledge-base/google-trends.html>

24. Kliuiev O., Vnukova N., Hlibko S., Brynza N., Davydenko D. Estimation of the Level of Interest and Modeling of the Topic of Innovation Through Search in Google In: *Proceedings of the 4th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*, 23-24 April, COLINS 2020. 2020. P. 523-535.

25. Mohebbi, M., Vanderkam, D., Kodysh, J., Schonberger, R., Choi, H. & Kumar, S (2011). Google Correlate Whitepaper. URL: <https://research.google/pubs/pub41695/>

26. Pysarevska H. Formation of the risk profile of the funded pension system, *Modern management: theories, concepts, implementation*. Monograph. Ed. : M. Duczmal, T. Nestorenko. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole. 2021. pp 344. P 187-194. URL: https://www.academia.edu/47779455/Modern_management_theories_concepts_implementation_Monograph

27. Vnukova N., Achkasova S., Gorokhovatskyi O., Pysarevska H. Decomposition of Google Trends Series for the Search of Patterns and Seasonality of Financial Risk Control Interest. *V International Conference of Computational Linguistics and Intelligent Systems* (Collins 2021). Volume I: Main Conference, Lviv, Ukraine, April 22-23, 2021. P. 613-628.